

**Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce
Posudek - Závěrečná práce - CŽV**

Student: Bc. Alice HORKÁ

Obor: ČJ - ZSV

Název práce v českém jazyce:

Revize renesančních hodnot u Ariosta a Cervantese

Název práce v anglickém jazyce:

Revision of Renaissance values by Ariosto and Cervantes

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Eva Blinková Pelánová, Ph.D.

Oponent práce: prof. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.

Diplomantka si zvolila značně náročné téma: prověřit hodnotový systém, jenž je připisován fenoménu renesance, a to především na základě dvou reprezentativních děl, Cervantesova *Dona Quijota* a Ariostova *Zuřivého Rolanda*.

Úvaha je solidně založena na bázi starších koncepcí, zj. té Burckhardtovy (nejasný je mi letmo zmíněný Valbusa: Diego Valbusa, italský překladatel Burckhardtovy monografie?). Vlastním rozborům pak předchází rozsáhlá kapitola, v níž se autorka pokusila charakterizovat „postoje“ a „hodnoty“, jež jsou pro renesanci příznačné a jimiž lze postihnout její obsah.

Tuto kapitolu jednoznačně pokládám za zdařilou, a to i vzhledem k tomu, jak veliký krajíc si tu diplomantka ukrojila. Pokusila se o panoramatický pohled na celé renesanční období (15. a 16. století) a podařilo se jí zmapovat vsutku velmi komplexní síť postojů, jež lze prohlásit za typické: individualismus, důraz na lidskou svobodu a důstojnost, racionalismus, důraz na vzdělání, kriticismus, objev adresného vtípu, osobní zbožnost, atd. Zvláštní pozornost věnovala – v jasné korelaci se dvěma díly, jež budou analyzovány - proměněným kategorie „rytířství“. Oceňuji, že kapitola není jen taxativním výčtem jasně definovaných a tradicí posvěcených skutečností, ale že autorka nahlíží svůj katalog jako dynamickou strukturu a poukazuje na to, že v řadě případů jsou renesanční „hodnoty“ nejednoznačné a zvláště v závěru renesančního období jsou často znovu zproblematizovávány. Tak je tomu především u Montaigne, kterého má autorka zjevně dobře načteného a umí z něho případně citovat. Možná mělo být zřetelněji řečeno, že Montaigne představuje vyústění renesančního dobrodružství a že jeho relativizace renesančních hodnot je dána právě připravující se změnou ideového paradigmatu (Montaignovo myšlení je obecně pokládáno za výraz „smutku renesance“ a někteří kulturní historikové ho už řadí k baroku). To, že autorka věnuje

Montagnovi tak systematickou pozornost, je ovšem zcela namístě: také u Ariosta a zejména pak u Cervantese se setkáváme - právě v montaignovském duchu – se značně komplexním a rozhodně nejednoznačným obrazem světa.

Oceňuji i to, že autorka formuluje velmi opatrně, zjevně u vědomí rizika přílišného zjednodušení, jež takové syntetické pohledy z ptačí perspektivy v sobě nesou. Někdy se ovšem tomuto riziku zcela neubrání. Říká-li, že humanismus se snažil „utvářet společnost a jedince podle antických ideálů, což stálo v kontrastu se scholastikou, která kladla důraz na učení za pomoci slepého přijímání pravdy“ (s. 16), není to vůči scholastice zcela spravedlivé. Scholastika neučila slepě věřit (tomu učily mystické proudy), ale naopak chtěla racionálně obhájit i rozumově neuchopitelná dogmata (existence Boží, neposkvrněné početí) a vypracovala za tím účelem nesmírně subtilní logické postupy.

Jádrem práce jsou kapitoly o Ariostovi a Cervantesovi.

Ne zcela přesná je faktografie týkající se Ariostova života (přesnější informace by autorka našla ve Slovníku italských spisovatelů). Faktograficky bezpečné je zato pojednání vývoje rolandovské látky. U Ariosta si autorka všímá, že jakkoli jeho postavy nejsou psychologicky propracovány, nejsou ani schematické. Věnuje pozornost i dalším aspektům textu: kompozici, ideovým postojům, budování fikčního světa básně. Celkově jde o velmi plastickou prezentaci Ariostova díla. Hledisko revize renesančních ideologemat tu poněkud ustupuje do pozadí.

Cervantes je v tomto ohledu vděčnější: je o sto let mladší a renesance už za jeho doby postoupila do fáze rozkladu. Jak autorka dokládá, Cervantesova parodie se netýká jen světa rytířských románů, ale i světa románů pastýřských – to jest světa idealismu a idyl – a má blízko k románu pikaresknímu, který líčí svět pragmatické životní improvizace. Analýza Cervantesova románu je znovu zevrubná, mnohoperspektivní a velmi pečlivá.

V závěru autorka srovnává obě díla v „kontextu renesančních hodnot“. Zmiňuje přitom zejména formální momenty: parodický princip, kompozici na bázi „entrelacement“ apod. Pokud jde o tematiku, zdůrazňuje řadu inovací: hrdinové obou textů nejsou monolitní, dopouštějí se i „chyb“, dostává se tu hlasu i „obyčejným“ lidem, významnou roli hrají ženské postavy apod.

Pokud bych měl vyslovit nějaké dezideratum, pak se týká provázání úvodní, panoramatické kapitoly se závěrem. Inzerované hledisko „revize renesančních hodnot“ by podle mne mělo v závěru rezonovat zásadněji. To se tak docela neděje, ačkoli si autorka pro takové pointy připravila v analytických partiích dobrou půdu.

Uvedu příklad, aby bylo zřejmější, co mám na mysli. Jako jedna z ústředních renesančních hodnot je v přehledové kapitole uveden „rozum“. Ale právě role „rozumu“ v lidském životě (v kontextu existenciálních voleb) je v obou dílech relativizována. Rolandovo šílenství lze interpretovat také jako upozornění, že člověk je spíše produktem svých tužeb a instinktivních,

citových puzení; rozum před nimi musí kapitulovat a člověk se tak jeví spíše jako zajatec svých fantazií a snů. U Cervantese je už rozum především nástrojem smíření se světem, tak jak je (což je také jistý druh kapitulace), abstraktně racionální morální zásady, jimž slouží Don Quijote, jsou naopak vnímány jako svého druhu šílenství. V této interpretaci jsou obě díla vskutku jistou „revizí“ jedné ze základních renesančních hodnot.

Závěrem:

Jednoznačně oceňuji, jak důkladně byla obě díla přečtena a jak jemně a detailně byla analyzována. Rovněž obraz doby, do něhož patří, byl rekonstruován velice poučeně. Bylo tu odvedeno mnoho seriózní práce a výsledek se mi vcelku jeví jako nadstandardní.

Práci Alice Horké hodnotím známkou výborně.

Praha, 30. 7. 2023

prof. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.

V Praze dne

.....

Podpis